

Profesjonell, personlig og privat

Det er problematisk både juridisk og etisk å ha en profesjonell relasjon til personer man også har et privat forhold til.

Elin Albrigtsen

Enhetsleder

Sykepleien 2015 103 (9) (54 55)

DOI: 10.4220/Sykepleiens.2015.55137

Rådet for sykepleieetikk har fått henvendelser fra sykepleiere som problematiserer hvor grensen går mellom det å være profesjonell, personlig og det å inngå i en privat relasjon til pasienter.

Sykepleieren har et ansvar for at behandlingen skal lykkes og at relasjonen til personen som har behov for sykepleie etableres på en profesjonell måte.

Sykepleieren har taushetsplikt, og det er utfordrende at sykepleieren kjenner til helseforhold som ikke er naturlig å ha kjennskap til når det gjelder venner eller kjærester. Da kan det bli vanskelig å behandle alle pasienter likeverdige. Kanskje noen tror sykepleieren gjør valg som er påvirket av private relasjoner.

I Yrkesetiske retningslinjer pkt. 1.3 står det:

«Sykepleieren har et personlig ansvar for at egen praksis er faglig, etisk og juridisk forsvarlig». Så hvor går grensen for hvor personlig sykepleieren kan være i sin relasjon til pasienter og pårørende, uten at en blir for privat og «forstyrrer» den profesjonelle yrkesutøvelsen?

Kjæreste med pasient

Det er kjent at det har forekommet at sykepleiere har inngått i private relasjoner til tidligere pasienter.

En relasjon mellom sykepleier og pasient er ikke

jevnbyrdig; ofte kan pasienten være i en sårbar

situasjon med behov for støtte og trøst, mens

sykepleieren er i en maktposisjon både i form av

kompetanse og ansvaret for pleie og behandling.

Samtidig er det jo slik at vennskapsbånd og følelser

kan oppstå, også for sykepleiere. Er det rett å hindre

mennesker en fremtidig nær relasjon bare fordi den

ene tilfeldigvis har vært pasient med et kort eller

langvarig behov for hjelp, og den andre personen har

vært sykepleier? Er det uetisk for en sykepleier å bli

kjæreste med en tidligere pasient?

I Helsetilsynet har slike relasjoner blitt problematisert,

og i enkelte saker har sykepleierens autorisasjon stått i

fare.

Et lite land

I Kommune-Norge har vi mange små bygder og samfunn der «alle kjenner alle», og sykepleiere kan oppleve det som et etisk dilemma når personer en kjenner godt blir ens pasient.

Jeg har selv tidligere jobbet som sykepleier i et hjemmetjenestedistrikt der jeg også bodde. Det hendte jeg møtte brukere av hjemmetjenesten som jeg også hadde en privat relasjon til, og ikke få ganger opplevde jeg at brukere ba meg hilse til felles bekjente. Som venn ville det vært naturlig, men som sykepleier var det vanskelig å vite hva jeg kunne si uten å risikerte å bryte taushetsplikten. For å unngå å komme i en vanskelig situasjon, endte det som oftest med at jeg lot være å overbringe hilsningen. Samtidig kunne alle i bygda se hvor hjemmetjenestens biler var parkert, og naboer visste godt at hjemmetjenesten besøkte den som bodde i akkurat det huset.

Det er etisk utfordrende å ha en profesjonell relasjon til personer man også har en privat relasjon til. Som sykepleier møter man personen i situasjoner der noe står på spill, og i senere møter kan personen blir påminnet sin sårbarhet, noe som kan bli så vanskelig at det skader vennsforholdet. I et større arbeidsmiljø kan man oftest unngå denne problemstillingen ved at andre fagpersoner følger opp den aktuelle pasienten, men problemet blir aldri helt borte. I helger, høytider, ferier og ved sykefravær, må kanskje sykepleieren hjelpe en nær bekjent i situasjoner hun eller han helst ville unngått. Det kan dreie seg om stell og pleie der sykepleieren beveger seg inn i pasientens intimsone, noe som kan føles ugreit for begge. Pinlige situasjoner kan oppstå, og pasienten kan føle seg utlevert. Hvordan kan slike situasjoner håndteres?

Private oppdrag

Som leder har jeg fått henvendelser fra helsepersonell som har blitt forespurt å hjelpe en pasient med tjenester som pasienten savner fra den offentlige helse- og omsorgstjenesten. Det kan for eksempel være en pasient som har langtidsopphold på sykehjem, men som ikke har støttekontakt til fritidsaktiviteter fordi dette i utgangspunktet skal inngå som en del av tjenesten på sykehjemmet. Realiteten er imidlertid at ressursknapphet gjør at det sjelden er tilstrekkelig helsepersonell på vakt på sykehjemmet til at en kan følge en pasient for eksempel på kino eller en annen kulturaktivitet. Ikke alle har pårørende som kan avhjelpe denne situasjonen, andre igjen har for store hjelpebehov til at det anses som forsvarlig.

Det har hendt at helsepersonell har blitt spurt om å gjøre slike oppdrag, på privat basis, fordi de kjenner pasientens behov og om nødvendig kan yte hjelpe. Det kan være snakk om toalettbesøk eller at pleieren kan betjene medisinskteknisk hjelp som oksygen og trakeotomi. Foreldre til funksjonshemmete barn har også forespurt helsepersonell om å være private avlastere. Det oppleves trygt å overlate barnet til en de vet har kunnskap og kjennskap fra en tidligere behandlingsrelasjon.

Men er dette greit?

Kan en sykepleier benytte taushetsbelagte opplysninger i en privat relasjon til en person som tidligere har vært hans eller hennes pasient? Det er pasienten som eier sine opplysninger, og hvis pasienten ønsker det, er det da greit?

Dette er problematisk både juridisk og etisk. Å takke nei til en slik forespørsel med begrunnelsen at jeg som privatperson ikke kan dra nytte av kjennskap om taushetsbelagte opplysninger, kan fra pasientens og pårørendes side oppleves som firkantet.

Disse situasjonene viser at det er utfordrende å inngå i en profesjonell sykepleier-pasient relasjon til en person sykepleieren samtidig står i en personlig og privat relasjon til. Kanskje oppleves slike situasjoner enda mer utfordrende for pasienten eller kanskje ikke – kanskje kjennes det tvert imot trygt at en han kjenner godt, en god venn, nå skal ha et profesjonelt ansvar for pleie og behandling?

På flere og flere steder i helsetjenesten har man etablert etikkrefleksjonsgrupper, arenaer for en systematisk refleksjon over etiske problemer i arbeidshverdagen. Kanskje kan det være en god arena for en refleksjonsprosess over hvor man skal trekke grensene mellom profesjonell, personlig og privat i sykepleietjenesten? Hvordan er det på din arbeidsplass, har dere liknende utfordringer? ●